

lásai után s meglepő az is, milyen homo novus nemcsak a mai magyar pedagógiai irodalomban, de a középiskolai oktatásban is, amikor pl. olyan új tantárgy bevezetését ajánlja, amit már több mint félszázada tanítanak az egyik fajta magyar középiskolában. Makkai azonban mindig újból fedezte fel a világot. S ha a vérbeli gondolkodónak ez is a lényeges cselekedete, mála azért torzul el a felfedezés, mert túlságosan felszínes. A legközvetlenebbül talán a stílusa igazolja ezt. Bonyolult körmondatai és indokolatlan szószaporítása a hiányzó mélység leple. (Szeremley László)

FIATAL KÖLTŐK. Ugy látszik, akár ördögök is potyoghatnak az égből, fiatal költőink továbbra is a régi buzgalommal munkálkodnak versesköteteik megjelenítésén, mintha a jelenlegi állapotok rájuk a legkevésbé sem vonatkoznának...

A nagy „túltermelés“-ből ragadjuk ki annak a két fiatal költőnek a könyvét, akik a szokásos átlagon felül állanak s mingyárt indulásuk kezdetén ígéretes teljesítményt nyújtanak.

Benjámín László **A csillag nem jött** címmel adta ki első verseskötetét. Komoly reményekre jogosító költő; formai kiforrottsága, nyelvezetének tisztasága, vizuális képei hamar megragadják az olvasó figyelmét. Sajnos, szociális meglátásai sem mentik azonban attól, hogy ne hiányoljuk friss költői intuíciónak, puritán szerkesztési módját s egyáltalán mindazt, ami a vers vérmérsékletét és levegőjét teszi. A húszegyháztól éves költőnél persze figyelembe kell venni a kiegyensúlyozatlanság hátrányait, de előnyeit is, hiszen éppen akkor lenne „gyanús“, ha „kész“ lelki és formai sémákkal állana előnk. Már pedig Benjámín László ösztönösen eruptív költő, akinél az átélések folyamata sorsot és szerepet jelent. Kötetének legszépebb verséből (**Ha már barbár nem lehettem** - a címe) föltétlenül idézni kell a két utolsó szakaszt, mintegy

dokumentumként a fiatal költő tehetsége mellett:

Ha már itt vagyok — és lejjebb,
mint apám szándéka ejtett —
legalább szakács
lett volna belőlem, gazdag
asztal szakácsa, ki vastag
libát és kacását

boncol és sok drága ételt
költ s ismeri bő ebédek
ízét és szagát;
ha szolgál, nem ingyen szolgál,
úgy él, mint a többi polgár
s növeszti hasát.

Szűdi György versei (**Kitagadva**) az élmények közvetlen megfogalmazásával hatnak. Ez a közvetlenség sokszor hátrányára van a költőnek: megelégszik a „nyers“ és tapintható érzelmekkel, amelyek végül is elsikkadnak a forma virgonc, könnyedén bukó és ivelő játékosságában. Talán felületesség? Vagy kényelem? Mindenesetre, számára nem okoz olyan problémát egy vers megírása, mint Benjámín Lászlónál s valószínű, hogy termékenyebb költő is. Verseit mégis valami nyugtalan, cinikusan fájdalmas lélekézés hullámai járják át; élményekben és tapasztalatokban gazdag költő, a fiatalosan szárnyaló Benjámínnál izmosabb és terhesebb gondolatokkal s érezni, hogy az ő szociális igényei inkább gyökereznek az egyéni élet sorsában, mint „ésszerű“ meglátásokban, vagy egyszerű rokonszenven a mély rétegek iránt. Látásköre tág és sokszínű, kár, hogy lírája ennek ellenére is monoton ismétlésekkel teli, a legkevésbé színes és változatos. Talán kellő elmélyüléssel más verseket is írna a mélyen emberi hangulatok áramkörében. Hiszen, aki olyan sorokat ír le, hogy: **lépteim a levelek számláján**, vagy: **orvoságos nagykanállal — párbajt vívnék a halállal**, az nyilvánvalóan tehetséges költő, aki önfelegeléssel és önkritikával sok szépet és művészi értékűt nyújthat. Feltétlenül idéznünk kell befejezősül **Tücsök** című versét.

Egy tücsökkel bibelődöm lankás
domb fölén.

Kellemes a nyugodt, tiszta, duzzadó fölény.

Ráhajolva becézgetem: Édes kis dögöm!

Gyenge vagyok! — ő még gyengébb — s ezért megölöm.

(Berkó Sándor)

ASZTALOS ISTVAN: ELMONDJA JÁNOS (Erdélyi Szépmíves Céh.)

Első könyv, ez az első, az alig vehető észre, olyan higgadt és kimért, olyan érett és sima a megírása. Hogy azután szerzője fiatal, az meg egyáltalán nem látható e könyvön és az sem, hogy a szerző nem értelmiségi, hanem inkább munkás: sőt ez az utóbbi tapasztalható a legkevésbé a tollán. Ez a toll már is megtévesztően biztos; sehohol sem darabos, sohasem érdes, véletlenül se nyers. Hajlékony, puha, semmivel sem kúzkódó, sima toll ez s hajlékony, az anyag és forma ellenállását sehol sem érző kéz vezeti, néha már-már művészi. Már-már művészi a mesélő, előadó hang megütése, végig-tartása, el nem ejtése, ahogy bizonyos Kósza János, senki-semmi ember horizontjához tapadva elpergeti előttünk János életnyomórúságát, sodródását, veszkődését a szegénységben, soha még véletlenül sem esve ki ebből — az akár megéltékből, akár kitaláltakból táplált, de — a szerző részéről vállalt fogásból, magatartásból. Ezért már is megállapítható szerzőnél bizonyos fejlett artisztizáló hajlam és kisforma érzék. Természetes könnyedséggel alkalmazza pl. a rövid fejezet- s a nem tulságosan csattanó poen-technikát. Ilyen novellisztikus rajzok, történetdarabok üveggyöngyláncából állítja elő a regényt. Eléri így, hogy az egész lánc csillog, meg minden szem külön-külön. Az sem mondható, hogy ökonomiátlanul fűzné gyöngyeit össze. Am amilyen előnye ez a technika lapban, tárcában, egy lélegzetre, olyan laza, tartású hosszan, regényben. Teszem fel: leszoktatja az írót az igényesebb jellemábrázolásról, a kimélyítő helyzetrajzról s a feszült-

ségalakítás magasabbrendű feladatairól. S tényleg ezek nélkül is prezentálja regényét. Kirajzolatlan, vázlatos, anekdotikus így, sajátos technikája révén az egész. Ez a technika szükségszerűen rengeteg történetet, rengeteg figurát sodor fel, de egyik kialakítására se jut se hely, se idő. Holott meglepő helyzetek nyersanyaga bukkan elő s egy csomó, az erdélyi magyar irodalomban eddig ismeretlen, az erdélyi életben viszont ismert figura. Főleg ezeknél az alakoknál (a Nagy András félékre gondolok) derül ki a technika csődje. Ez a technika u. i. — ugyancsak szükségszerűen — mindent elsiet, kimond, holott mindennél meg kellene állapodnia; meg kellene csinálnia. Mindenesetre az ilyen Asztalos úzte eljárás a regényírás könnyebbik vége. Az egésznek talán az a magyarázata, hogy „elmondja“ János, holott a szerzőnek kellene megcsinálnia. Ugy mondhatnám ezért, hogy az irodalmat ne bizzuk Jánosra, mert Jánostól csak érdekes és megható, a formálás és jelentés szempontjából azonban korántsem kielégítő anekdotákat, dokumentumokat kaphatunk. S amennyiben az író azt a különben csak helyeselhető fogást választja, hogy maga János mondja el, akkor tényleg tegyen úgy (mint Asztalos is), hogy csak János beszél, az az tényleg vegye át a hangját, de közben ne feledkezzék meg a maga külön írói mivoltáról. Ez az írói mivolt viszont nemcsak abból áll, hogy nagyszerűen beletudjon bújni Jánosba, a szemével lásson és az indulatával haladjon s még átvegye a szája mozgását is, az „es“ meg a „mük“, az „ejsze“ meg a „no“ és a „bé“ örökös gargarizálásával, hanem abból is, hogy ő maga megmutatkozzék: írás- és alakító-kulturáján kívül a mélyebb összefüggések ama művészi eszközökkel történő érzetetésével, ami nélkül nincs műalkotás. Ezért nem helyes ha az író kényelmes és enged a napok divatának s elhiszi, hogy csak a népi figura a világ, a népies fordulatostól az irodalom s a sze-